

Belgische soldaten in het kielzog van rijnaak Rhenus 127, mei 1940

Na de capitulatie van België op 28 mei 1940 kwam er vanwege de *Wehrmacht* een grootschalige deportatie van Belgische krijgsgevangenen tot stand in de richting van de *Heimat*. Te Walsoorden werden de overwonnen Belgische troepen ingescheept op rijnaken om via de Westerschelde naar Noord-Duitsland gevoerd te worden.

In de avond van 30 mei 1940 vond in het *Hollands Diep* bij Willemstad¹ een immense scheepsramp plaats. Tussen de 165 en 200 van de 1.200 opvarenden van de lichter *Rhenus 127*² vonden de dood in de rivier, hoofdzakelijk door verdrinking. De *Rhenus 127* was het derde schip in een konvooi van vijf vaartuigen.

Na 80 jaar diepten wij nog enige nagelaten getuigenissen op van Belgische soldaten die hetzelfde traject voeren als het rampschip in de dagen na de capitulatie. Zij konden aan het ergste ontsnappen en het navertellen.

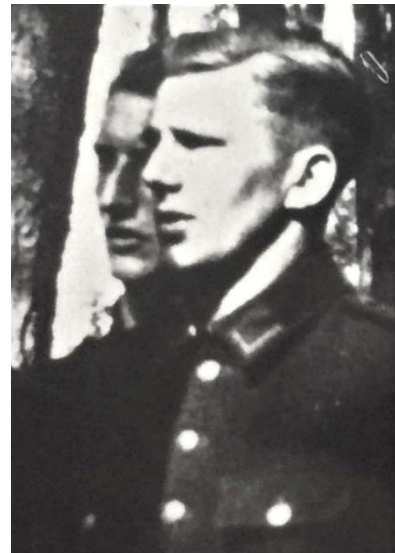
Het motorschip Rhenus 127, uitgerust met twee motoren van 400 PK

Jean Dillen uit Elen

In augustus 2019 interviewden wij Raymond Dillen (nu 76 j.) in Waterschei over de mobilisatieperiode van zijn vader Jean³.

Portret Jean Dillen, Bokrijk (collectie Raymond Dillen)

'Mijn vader Jean Dillen (1917-1988)⁴ stamde uit het eerste huwelijk van meester-molenaar Raymond Dillen uit Elen⁵. Hij was na zijn eerder volbrachte verplichte legerdienst, in de loop van 1940 opnieuw gemobiliseerd en ingedeeld bij het 11de Linieregiment te Hasselt.

¹ Het *Hollands Diep* is een rivier in Zuid-Holland, die in verbinding staat met de Maas en de Rijn.

² Website www.gallois.be 2018

Het schip was in 1922 met de naam *Rheinfahrt 47* gebouwd op de scheepswerf *Boele* te Bolnes (D) voor rekening van AG Rheinschiffahrt in Mannheim. In 1939 werd het schip verkocht aan AG *Rhenus* te Mannheim en onder de naam *Rhenus 127* in de binnenvaart gebracht.

³ MARUT, A., *Wedervaren van Jean Dillen, verteld door zijn zoon Raymond*, De Rode Leeuw jg. 51 nr. 2/2020, p. 65.

⁴ Genealogische databank Mathieu Kunnen, Kinrooi.

Jean Joseph Charles Dillen (°Elen, 4.9.1917 +Hasselt, 19.6.1988).

⁵ Ibidem. Raymond Theodore Gerard Dillen (°Stokkem, 25.4.1888 +Maaseik, 16.11.1973) was de zoon van Hermanus Dillen (°Stokkem, 23.9.1861 +Kaulille, 21. 5.1950) en Anna Maria Agnes Kunnen.

Net voordat de Duitse invasie op 10 mei 1940 plaatsvond, was hij in verlof mogen komen. Maar gelet op de oorlogssituatie moest hij zijn kazerne in Hasselt onmiddellijk terug vervoegen. Er liepen geen treinen meer en toen is hij te voet, deels langs de spoorweg, gelopen in de richting van Hasselt. Ter hoogte van Diepenbeek ontmoette hij een legersectie van het Belgisch leger, die hij spontaan vervoegde. Vrijwel onmiddellijk daarna werden ze omsingeld door Duitse soldaten, die hen aanhielden en als krijgsgevangenen naar de kanaalkom van Hasselt brachten.

Van daaruit werden de Belgen op een binnenvaartschip gezet voor transport naar Duitsland.

Een volgeladen Rhenus 127 in Walsoorden (archief Mathieu Rutten, Tongeren)

Op zekere dag is hun schip op een mijn gevaren en belandden ze in het koude water⁶.

Nadien werden ze aan de kade gehesen en in open lucht blootgesteld aan weer en wind, zonder eten of drinken. Vader heeft daar met zijn natte kledij een verkoudheid, mogelijk een longontsteking, opgelopen die niet verzorgd werd en waardoor hij later last van zijn luchtwegen heeft behouden.

Enkele dagen later zijn ze in een Duits krijgsgevangenenkamp aangekomen⁷, waar ze voor de eerste keer warm eten kregen in de vorm van rapensoep met een korst brood.

Tijdens hun verblijf in dat krijgsgevangenkamp hebben verscheidene Belgische soldaten zich van het leven beroofd door verhangings vanwege de ontberingen.

Toen vader ontslagen werd uit krijgsgevangenschap legde de kampoverste de soldaten een document voor waarop ze moesten beloven geen vijandelijkheden tegenover het Duitse leger te ondernemen. Vader tekende het document en dat zou later tegen hem gebruikt worden, zo zou blijken. De vrijgelaten Vlaamse soldaten kwamen per trein in Brussel aan.

Vele mensen boden de teruggekeerde soldaten boterhammen aan en sommigen hebben daaraan een indigestie overgehouden, soms met fatale afloop.

⁶ MARUT, A., *Het verdriet van Genk*, Heidebloemke jg. 78 nr. 3/2009, p. 18.

Alles wijst erop dat Jean Dillen zich aan boord van de Duitse rijnaak *Rhenus 127* bevond, die op woensdagavond 30.5.1940 zonk, waardoor 19 Limburgse soldaten van de 166 slachtoffers verdronken.

RUTTEN, M., *Priesters van het Bisdom Luik in het verzet 1940-1945*, Tongeren, 2009, p. 14.

Drie Limburgers waren dienstplichtige priester-brancardiers.

⁷ MARUT, A., *Het verdriet van Genk*, o.c., pp. 11 en 14.

De Vlaamse krijgsgevangenen werden na hun gedwongen Rijnvaart ondergebracht in *Stalag XI* in de Noordduitse opvangkampen van Altengrabow en Fallingbostel.

Daarop nam vader de trein naar huis, waarna hij in Elen door familie en vrienden werd verwelkomd. Zijn eigen vader herkende hem eerst niet, zo ondervoed en onverzorgd zag hij er uit. Enkel de hond des huizes, een Groenendaler, herkende hem wel onmiddellijk ...'

Twee boerenzonen uit de Berenbroek te Bokrijk

Twee jongens uit Bokrijk werden quasi tegelijkertijd opgeroepen wegens de algemene mobilisatie van het Belgisch leger in 1939 en verzeilden in Veldwezelt, waar een verdedigingslinie was aangelegd bij het Albertkanaal. Wij geven hun verhaal weer, zoals wij het vernamen van hun nakomelingen.

Rudolf Poelmans

In 1939 werd Dolf Poelmans⁸ uit Bokrijk als soldaat milicien opnieuw opgeroepen om zich aan te bieden in de kolonel Dusartkazerne te Hasselt bij de *Iste Cie IV Batt.* als *mitrailleur*, stamnummer : 11180402⁹.

Aanvankelijk was hij chauffeur van de bataljonskapitein. Maar toen de Duitse invasie op 10 mei 1940 in België begon, bevond Dolf Poelmans zich bij het *IV Infanterie Regiment, geschutscompagnie 47/T13* te Veldwezelt.

Oud-strijderskaart van Rudolf Poelmans, collectie Jos Poelmans

Kaart met opgave der oorlogsdiensten voor strijder 1940-1945	
afgeleverd aan	<i>POELMANS, Rudolf</i>
geboren te	<i>Arvefelt</i> den <i>13-12-1912</i>
graad :	<i>Soldaat</i>
Stand :	(1) <i>Beroepsmilitair — Militaan — Oorlogszijnvulliger — (Gawapende-weerstander — Weerstander door de sluikere — Agent van inlichtings en actiedienst)</i>
Opgave der oorlogsdiensten :	<i>Van 10 mei 1940 tot 28 mei 1940 bij de IV i.D. Geschut 4/4</i> <i>Van 29 mei 1940 tot 25 Augustus 1940</i> <i>hulpverlening in Duitsland</i>
Volgnummer :	<i>33626</i>
Handtekening van den houder :	<i>[Handtekening]</i>
De Minister van Landsverdediging, <i>Lt-ROBERT ELIAS</i> Dienstoverste	

Zijn gevechtseenheid moest al marcherend terugtrekken tot in West-Vlaanderen, waar *Dolf* op 18 mei 1940 krijgsgevangen genomen werd door de Duitsers¹⁰.

Op 30 mei 1940 werd hij, samen met enkele duizenden Belgische soldaten op rijnen geplaatst om via de Westerschelde verscheept te worden naar krijgsgevangenkampen in Duitsland.

Omstreeks 19.30 u voer de *Rhenus 127* op een zeemijn, waardoor het schip brak en het achterruim in enkele fragmenten naar de bodem zank in *Het Hollands Diep*. Dolf zat op het nog drijvende voorste dekgedeelte van het schip en overleefde de ramp. De resterende opvarenden werden op een andere rijnaak gezet en voeren daarna nog drie nachten over de Rijn, waarna ze in Duisburg aan wal kwamen.

⁸ Familiearchief Jos Poelmans, Genk. Rudolf Poelmans (°Kermt, 1.12.1912) woonde te Hasselt, Berenbroekstraat 3. Hij werkte als arbeider in de werkhuizen van de steenkoolmijn van Winterslag.

⁹ Ibidem, Rudolf Poelmans had al in 1932 zijn verplichte legerdienst vervuld.

¹⁰ STRICK, C., *Dolf Poelmans*, Bokkesprongen nr. 1/2001, p. 20.

Op een voetbalveld brachten ze de nacht door om dan per trein te vertrekken over een afstand van 450 km in de richting van hun eindbestemming *Stalag XI A* in

Altengrabow, vlak voor Berlijn. Van voedsel was tijdens de rit geen sprake.

In *Stalag XI A* ontving hij zijn nummer van krijgsgevangene 62.182¹¹.

Pas op 25 augustus 1940 kreeg hij het bericht dat hij en zijn kompanen werden vrijgelaten, na controle of ze wel Vlamingen waren¹².

Rudolf Poelmans met zijn 'Lustige vrienden' in Stalag XI A te Altengrabow, onder midden, collectie Jos Poelmans

Rudolf Poelmans overleed op 66-jarige leeftijd in 1978 te Bokrijk¹³.

Jozef Wijnants uit Bokrijk

André Wynants uit Godsheide is de zoon van René Wynants zaliger uit Bokrijk¹⁴, wiens jongere broer Jozef Wijnants krijgsgevangene was in mei 1940.

Over diens wedervaren schreef André een stuk in de nog te verschijnen *Familiekroniek 1900-1958 Wynants-Stevens*.

Jozef Wijnants was geboren te Hasselt op 10 oktober 1919.

In 1939 werd hij opgeroepen om zich te melden bij het 11de *Linierement* in Hasselt, waarna hij in mei 1940 te Veldwezelt werd ingelijfd, samen met zijn kameraad Jozef Vanherkenrode.

¹¹ Familiearchief Jos Poelmans, kaart van krijgsgevangene Rudolf Poelmans.

¹² Ibidem, kaart met opgave der oorlogsdiensten van strijder 1940-1945, Rudolf Poelmans.

De Vlaamse krijgsgevangenen werden pas vrijgelaten nadat ze feilloos een volledig *onzevader* in het Nederlands konden lezen.

¹³ Met dank aan Piet Strick, zoon van Constant Strick, redacteur bij het tijdschrift *Bokkesprongen*, Bokrijk.

¹⁴ In memoriam René Wynants (°Genk, 10.1.1927 +Hasselt, 26.9.2020) uit Bokrijk.

Portret in legeruniform van Jozef Wijnants, collectie André Wynants

Naarmate de *Blitzkrieg* hun eenheid teruggedreef naar de kust, bevond hij zich eind mei 1940 te Meigem in Oost-Vlaanderen aan de Leie, waar de Duitsers een waar bloedbad aanrichtten onder de burgerbevolking¹⁵.

Daar werd hij krijgsgevangen genomen.

Ook zijn lotsbestemming was een vaart over de Westerschelde op 30 mei 1940 in de richting van Duitsland. Met zijn kameraad had hij plaatsgenomen in een vaartuig dat gesleept werd door de *Rhenus 127*. Toen die een magnetische zeemijn raakte in *Het Hollands Diep*, bleven de opvarenden van het gesleepte vaartuig ongedeerd.

De reis van de Belgen werd voortgezet in de richting van *Stalag XVII B* te Krems-Gneixendorf.

Daar werd Jozef Wijnants met het nummer van krijgsgevangene 5436, met zijn kameraad Vanherkenrode ingezet in het *Bauernkommando* in de lokale landbouw.

Zij verbleven in *Lager L884*.

Krijgsgevangene Jozef Wijnants in Stalag XVII B te Krems

Zijn ontslagbrief dateert van 12 december 1940.

Jozef Wijnants trouwde nadien met Maria Martens en overleed te Bokrijk op 10 november 1973.

Laurens De Vries, alias Max, uit Wellen

Tijdens diverse interviews in 2010 verklaarde de roemruchte Wellenaar Laurens De Vries - alias Max¹⁶ -

dat hij op 9 mei 1940 zijn strepen als onderofficier kreeg bij het *15de Artillerieregiment* in Mechelen.

's Anderendaags was het oorlog en het Duits bliksemoffensief met parachutisten en een overweldigende vloot aan vliegtuigen zou het Belgisch leger binnen de 18 dagen klein krijgen.

¹⁵ SERRIEN, P., *Zo was onze oorlog*, Manteau, 2014.

¹⁶ Laurens Louis Justin De Vries (°Wellen, 8.1.1914 + Wellen, 9.10.2014), Overlijdensbericht, Het Belang van Limburg.

Sergeant Laurens De Vries, 1940 (collectie Eddy Vandepoel, Paal)

Het regiment van De Vries werd verplaatst naar Maldegem¹⁷, waar uiteindelijk krijgsgevangenschap hun deel zou worden¹⁸. Samen met een tiental soldaten van zijn gevechtseenheid mocht De Vries van de Duitsers in het kamp van Terneuzen de veldkeuken bemannen voor de toekomende Belgische krijgsgevangenen¹⁹.

Een groot gedeelte van die krijgsgevangenen werd op scheepstransport gezet in het vissersdorp Walsoorden om vervolgens via de Westerschelde in de richting van de Beneden Rijn in Noord-Duitsland te ontschepen.

Sergeant De Vries was een van de fortuinlijken van zijn regiment, die niet meegevoerd werd op de fatale vaart met de rijnaak *Rhenus 127*, op de laatste meidag in 1940.

Hij werd pas tien dagen later naar het kamp te Walsoorden in Zeeuws-Vlaanderen overgebracht, van waaruit hij door list kon ontsnappen om in september 1940 clandestien de eerste communistische verzetsorganisatie in Limburg te stichten onder zijn schuilnaam Max.

De Brusselaar Lambert Thys uit Sint-Jans-Molenbeek

Via Monique Hendrickx uit Genk²⁰ kregen wij inzage in het getypte oorlogsdagboek van haar grootvader langs maternale zijde Lambert Thys²¹ uit Sint-Jans-Molenbeek.

Een kopie van een manuscript kregen we op 1 april 2020 per post toegezonden via de familie Giotz uit Elewijt. Dit document bevat 35 handgeschreven pagina's, in blauwe balpen en in een volkse Vlaamse editie, met de nodige spellingsfouten inclusief. Waarschijnlijk dateert het van enkele decennia na de oorlog.

¹⁷ L'HOIST, A., *La guerre 1940*, Editions Ignis, Brussel, 1.11.1940, p. 242.

¹⁸ BERTRANDS, M., *Max De Vries, partizaan voor het leven*, Academic Scientific Publishers, Brussel 2010.

¹⁹ SNOEX, K., *Wellenaar Max De Vries (97) : van officier tijdens begin WO II tot leider van Limburgs verzet*, Het Belang van Limburg dd. 8 en 9.5.2010.

²⁰ Monique Hendrickx (°Brussel, 1952) is de dochter van Albert Joseph Hendrickx (°Molenbeek, 28.7.1928 +Sint-Jans-Molenbeek, 26.2.2009) en Mariëtte Francine Thys (°Sint-Jans-Molenbeek, 16.10.1933).

²¹ Verzameling bidprentjes van Mariëtte Thys, dochter van Lambert en Maria Thys-Rampelberg. Trouwboekje gemeente Ganshoren dd. 26.5.1911, Familiearchief Mariëtte Thys.

Jean Lambert Thys (°Molenbeek, 15.9.1906 +Brussel, 29.8.1989), zoon van François Thys en Célestine Mélanie Meert.

Lambert Thys voert zichzelf op in zijn dagboek als *Bère of Bebère* (collectie familie Giotz-Thys)

Het militair zakboekje van Lambert Thys vermeldt dat hij zijn militiedienst van de klasse 1926 vervulde als *cavalier* (ruiter) bij het *1ste Escadron van het 1ste Regiment Lansiers*.

Lambert Thys woonde bij zijn ouders te Molenbeek in de *Rue Vanderstraeten 22*. Op 15 december 1931 trouwde hij te Sint-Jans-Molenbeek²² met Maria Rampelberg²³. Van beroep was hij *gazier* (gascontroleur) bij de nutsmaatschappij *Gaz et Electricité* te Sint-Joost-ten-Node.

Wij citeren letterlijk uit het dagboek vanaf :

27 Mei (1940). Ben met mijn vriend (wachtmeester) Ravits naar Brugge moeten gaan om raviatement (ravitaillement, red.) en hebben wel 6 of 7 maal uit de auto moeten springen want van de Duitse vliegers die vele bommen uit wierpen en schrik dat we hadden, ge moet niet vragen ge moet er maar tussen zitten.

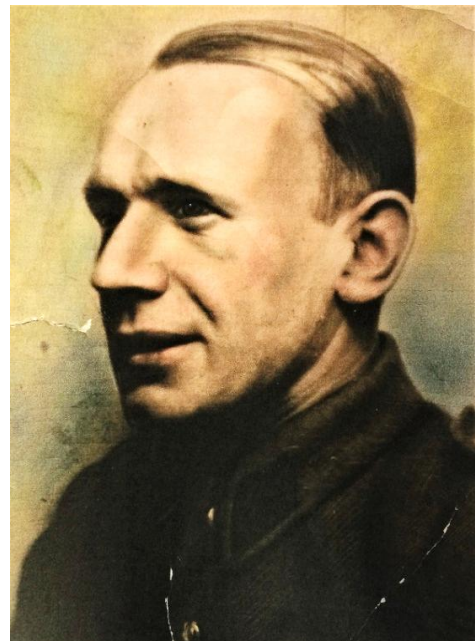
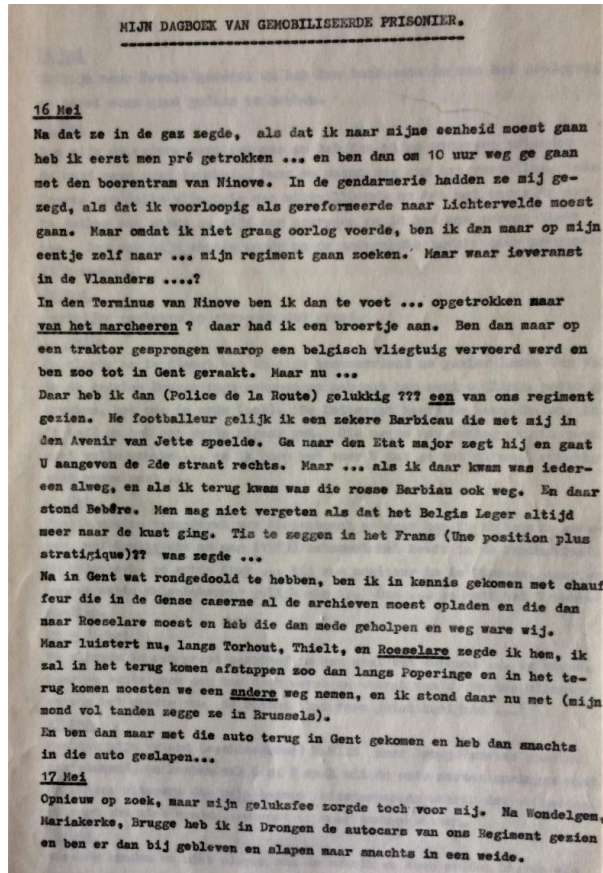
28 Mei snachts konden we niet slapen van de schrik en toen we dan hoorde als dat Belgie Kapituleerde hebben we nog ons een goed stuk in onze kraag gegoten maar dat kunde toch wel denke hé, was da ne nacht a.u.b.

29 Mei Hebbe dan naar een auto gezocht om naar huis te gaan, was dat een Warboel.

Er was geen plaats meer in en ben dan maar van boven op den auto gaan zitten.

Maar met al die vluchtelingen op de weg en er was maar een ... brug die onbeschadigt was en ging dat zeer langzaam en heb 2 dagen dan, het was een beetje geleden buiten geslapen tot we in Gent toe kwamen waar ze ons zegde ge moet maar just ... een Kachel halen.

31 Daar waren nog 5 geburen van mij en die zegde

²² De gemeente Sint-Jans-Molenbeek ligt aan de Maalbeek in het westen van het huidige Brussels hoofdstedelijk gewest.

Trouwboekje gemeente Sint-Jans-Molenbeek dd. 28.11.1931, Familiearchief Mariëtte Thys.

²³ Trouwboekje gemeente Koekelberg dd. 7.11.1914, Familiearchief Mariëtte Thys..

Maria Sophia Rampelberg (°Koekelberg, 1.10.1914 +Anderlecht, 18.10.2010), dochter van Joost Rampelberg en Maria Hemmerechts.

komt er van boven af Berre (sic Lambert), maar de duitser die had maar gezegd, al de inzittende uitstappen maar hij had niet gesproken van die van Boven. He, en ik heb dan naar hun geluisterd (had ik het maar geweten) want van dan af waren ze krijgsgevangen en ons Moraal was zoek.

1 Juni Dan zijn we met al onze kleren (ne zak)te voet moeten gaan (5.000 of 10.000) naar Moerbeke Waas²⁴ en heb dan van moeheid mijn zak in een huis afgeven, en zegde dat ik hem wel eens zal komen halen. Maar het is er niet van gekomen ...

Na 5 uren marcheren en met vele blaren op onze voeten zijn we in een klooster geland waar de mazeurkes (red. ma soeur, nonnen) onze voete verzorgde want we waren allen doodop en hebben tog op een beetje stroo kunnen slapen (ronken gelijk een paard) van vermoeidheid.

2 Juni Terug te voet naar Kemzeke²⁵ (3 ½ uur) en in een school geslapen. Vandaar naar Hulst²⁶ en na 2 ½ uur te voet hebben al de Brusselaars samen (Kliek) tussen tonnen opeengestapeld voor de wind nog maar eens buiten geslapen. En de mensen op de weg hadden tog zoo medelijden met ons (Ik was met een oude Pee (man, red.) vooruit gereden op zijne velo) om te zeggen dat ze moesten water, Koffie of Bier geven, sigaret enzovoort. Echte sukkelaars waren wij.

3 Juni Depart Kieldrecht²⁷ 4 ½ uur en dan opnieuw terug naar Hulst maar we waren de laatste van de Kolonne en heb in het veld (soi disant) mijn broek willen afdoen om te ... (red. kakken) maar dien duits het was just ne cowboy die schoot met zen revolver in de lucht in plaats van kunnen te vluchte moest Bere terug mee.

4 Juni We zijn dan vertrokken naar Walsoorden²⁸ en werden op koolschepen (lichters, red.) geladen en dan trokken ze de ladder op, en wij allen opeen geplakt beneden in het ruim moesten maar onze plan trekken voor te slapen, nog erger dan beesten. Zoo vaarden wij snachts de Rijn af.

En daar het in de dag te warm beneden was, mogten wij boven komen en van den dorst hebben er vele van het water van den Rijn gedronken. Voor de W.C. weet ge wat dat was, eenige planken iets over de boord van het schip ineen geslagen en zoo moest ge maar met uwen derriere (red. achterste) bloot staan en schijten als ge kon, want ik deed bijna in men broek ??? en dan ...waart ge wel verplicht en dat voor iedereen van het te doen ...

Maar we hebben er dan allen moeten mede lachen.

Weet ge waarom ... Er was eenen die zijn achterste goed afgeveegd had en het papier met de wind was op eene zijn aangezicht gevlogen die, op het dek aan het slapen was.

²⁴ De gemeente Moerbeke-Waas ligt in de provincie Oost-Vlaanderen op de grens met Nederland. Moerbeke was bekend omwille van de suikerfabriek.

²⁵ De gemeente Kemzeke werd in 1976 bij de gemeentefusies toegevoegd aan de gemeente Stekene in Oost-Vlaanderen.

²⁶ De Nederlandse gemeente Hulst ligt in de provincie Zeeland.

²⁷ Het dorp Kieldrecht maakt deel uit van de gemeente Beveren en grenst aan het Nederlandse dorp Nieuw-Namen, dat deel uitmaakt van de gemeente Hulst.

²⁸ Het Zeeuwse dorp Walsoorden behoorde destijds tot de gemeente Hontenisse in Zeeland, regio Zeeuws-Vlaanderen. Sinds 2003 behoort het tot de gemeente Hulst.

6 en 7 Juni *We zijn dan in de stad Emmerich²⁹ aangekomen en dan zijn we naar Hemmer³⁰ gegaan in beestewagens met ...*

52 soldaten in een wagon na 7 uur trein, en scheel van den dorst. En daar was men aan huis op te bouwen.

We mochten daar aan een kraantje een voor een ne keer drinken, maar het was nen echte combat om voor het eerste zijne dorst te stillen en er was zelfs eenen die sloegen ze in de Kuip die er onder stond a.u.Blijft ...

Dan hebben we in het Kamp voor eten rijstwater, watersoep en plattekees voor ons te verstraffen.

10 Juni *De Duitse officier zegde (canard de 1ste red. fake news of vals bericht) voor den 20 Juni zijt ge allen thuis, daar er reeds teveel fransen, engelse en poolen krijgsgevangenen zijn.*

11 Juni *18 onderofficieren werden naar Hasselt gestuurd zoo gezegd om onze papieren in orde te brengen (Kanard Nr. 2) voor ons te Demobiliseren ???*

13 Juni *We waren allen gereed van 10 uur al, maar zijn maar aan 13 uur vertrokken en natuurlijk zonder eten.*

14 Juni *We zijn dan na 21 uren trein (Bestiau, red. beesten) wagens in Neubrandenburg³¹ aangekomen en daar hebben we wat schelle patate (red. schilaardappelen) gekregen.*

15 Juni *Buiten in het gras moeten slapen op mijn bache (red. zaidoekl), ik in het midden van de 5 dat was het warmste ...*

16 Juni *Nu zeggen ze ons, als dat cafés moeten toe doen van de 15 tot de 25 en dat dan alles terug voor ons zal in orde zijn.*

17 Juni *De marechal petain³² geeft zich over.*

Hier is het een fameus groot Kamp. Er waren zoo maar 36.000 krijgsgevangenen ... en Hitler het was zijn verjaardag, zoo zegde ons de Duitsers ...

18 Juni *Heb van de keuken hun tredes (red. vloerplanken) gepikt en daar dan op geslapen en goed hoor. Maar die keukenmannen kwamen overal zoeken naar hun planken, maar Bebere (red. Lambert) had ze ingegraven en daar dan zavel (red. gele zand) op en mijn Bache.*

19 Juni *Er wierd 1 brood (Duits) voor 5 man gegeven mar dat was rapper op als dat we het kregen. En die zwarte senegalais (red. Senegalees) die kwam zoo eene 20 maal voorbij, met eene stapel broden in zijn armen. Er moest aan iedereen een gegeven worden.*

Ik zeg tegen mijne vrienden opgepast nu want het is de moment. En de 21ste maal dat hij voor ons komt geef ik die daar een beentje (zegge ze in Brussel) en pardaf al die broden tussen al die hongerige soldaten. Wa blijft ...

Maar die jongens die van achter waren die kregen niets, en die speelde op tegen de Duitse

²⁹ De Duitse gemeente Emmerich ligt in de deelstaat Nordrhein-Westfalen op de rechteroever van de benedenloop van de Rijn, vlak over de grens met Nederland.

³⁰ De Duitse gemeente Hemer ligt ten oosten van de stad Dortmund in de deelstaat Nordrhein-Westfalen in het westen van Sauerland. De afstand tussen Emmerich en Hemer bedraagt 150 km.

³¹ De stad Neubrandenburg ligt in de Duitse deelstaat Mecklenburg/Voor-Pommeren.

Er was een *Oflag II* ingericht waar vanaf 17.5.1940 Nederlandse krijgsgevangenen werden opgesloten.

³² Maarschalk Philippe Pétain (°Cauchy-à-la-Tour, 4.4.1856 +Ile d'Yeu, 23.7.1951) was sinds 16.6.1940 premier van Frankrijk en tekende op 22.6.1940 het capitulatieverdrag. Nadien vormde hij een regering in het onbezette Vichy en werkte nauw samen met de Duitse bezetter, waarvoor hij na de oorlog veroordeeld en verbannen werd.

officier en die begon terug dan te tellen, en vloekte dat hij deed en dan kamen ze kijken in de bezassen (red. tassen) en dan hebben wij dat zuur brood moeten naar binnen spelen of anders konden ze ons gefussileert hebben. We waren bijna allen verstikt van dat goed brood ... maar het was tog zoo droog.

20 Juni Nu zeggen ze ons dat we in Belgise Kampen zullen geplaatst worden ?? Kanard ...

Het manuscript van Leon Muysers uit Waterschei

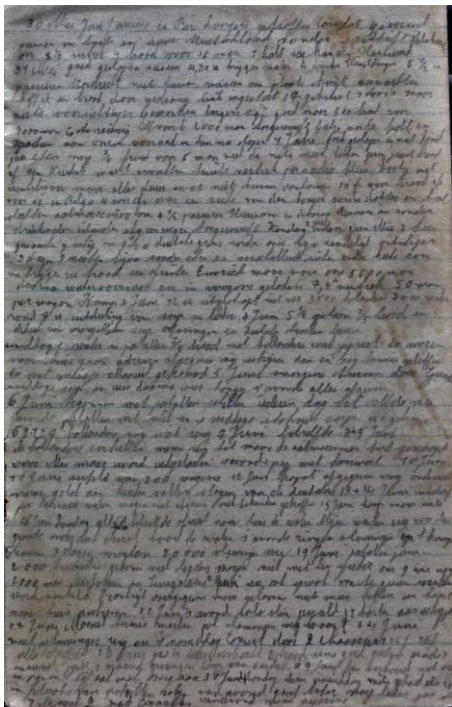
Van Jef Muysers uit Genk, medewerker bij de vzw *Heemkring Heidebloemke*, vernamen wij in 2019 dat zijn vader Leon³³ een bescheiden oorlogsdagboek had nagelaten. Het manuscript betreft drie pagina's uit een *orderbook*, dat met potlood in telegramstijl geschreven werd.

Soldaat Leon Muysers beschrijft de relevante gebeurtenissen tijdens zijn legertijd onder WO II.

Ook hij maakte het transport mee in een rijnaak naar een Duits krijgsgevangenenkamp, genaamd *Stalag XI*.

Portret Leon Muysers (collectie Jef Muysers)

Wij citeren letterlijk uit de voornaamste passages van het dagboek van Leon Muysers, in combinatie met aanvullingen van relevante gegevens uit de briefwisseling. Hieruit blijkt dat hij als krijgsgevangene in hetzelfde konvooi zat, maar niet op de *Rhenus 127*. Hij beschrijft het reistraject dat gevolgd werd over de Hollandse waterwegen naar Duitsland.

'10 Mei 1940 :
Oorlog begonnen,
's morgens om half
2 Alarm.

... op ons plaats
gemित्रajeerd door
vliegtuig – 2 burgers getroffen – luchtgevechten boven
ons

11 mei : *altijd verborgen – voor vliegtuigalarm*
verwittigd ...

's Morgens vertrokken naar Gent Wijk – vlag
meebrengen

Daar verschillende dagen gebleven, iedere dag wacht 's
nachts ook 's avonds

Ga luisteren bij burgers naar radio, zij weten ook niets
nieuws

Allen naar Frankrijk – Statie Gent werd gebombardeerd,

³³ Leon Muysers (°Maaseik, 27.4.1911 +Genk, 29.11.1999) was getrouwd met Bertha Vanierschot (°Beverlo, 3.6.1910 + Waterschei, 13.8.1980) en werkte als schrijnwerker in de André Dumontmijn te Waterschei.

meer dan 100 doden³⁴

Allen burgers; verraad van onderchef statie

Plotseling vertrek naar Gentbrugge – een nacht blijven logeren in café op de hoek

Direkt wacht voor PC met 6 man. Altijd dezelfde sjef (chef, sic), kennis van Maaseik Louis Vrancken; pot (pint bier, sic) mede gepakt – spijt dat ik instrument niet kon geven;

Opeens bombardement van Duitsers ... niemand gekwetst – worden er langzamerhand aan gewoon, direct op de grond ... veel spionnen.

Vertrek Gentbrugge naar Gent ... geloged in Sint-Jan Baptistcollege ... altijd maar oppassen voor vliegtuigen ... schade overal ... vijand in huizen ... onderweg gebombardeerd,

chef van muziek³⁵ en pastoor getroffen ... Bij aankomst in weide 3 flesschen geledigd, 5 man

... Opeens verzending en weg, waar naartoe weten wij niet; komen ergens aan en mogen in koren gaan slapen ... dan meer weer verder naar Tielt. Als we vragen aan soldaten dan

zeggen ze daar deugt het niet, en wij doodmoe ... hard gebombardeerd, alles kapot in Tielt.

Verbergen ons in de kelders, daarna in hospitalen.

Eugène Schols (aan)getroffen in weide, samen geslapen.

30 Mei : Jan Janssen en Ber Langers (aan)getroffen, complot gevormd.

Samen in boot en naar Duitsland, zonder geestdrift.

Om 8.30 u. vertrek. 1 brood voor 15 man ... 1 halt kanaal Hansweerd³⁶

31 Mei : goed geslapen ... om 4.30 u. krijgen water te drinken, Wemeldinge³⁷

5.30 u. passeren Dordrecht; niet durven wassen om plaats kwijt te raken.

Koffie en brood – door gedrang luik ingestort – 17 gekwetst, 1 dode, maar niet voorzichtiger geworden. Burgers zijn goed, maar 520 brood voor 7000 man is te weinig ...

1 Juni : goed geslapen en niet koud. Geen eten, nog $\frac{3}{4}$ brood voor 5 man. Veel die niets meer

hebben, juist brood ... Verwachten berichten vertrek per radio. Klein bootje met winkelwaar,

maar alles duur en er niet kunnen aankomen : 15 fr voor brood, $\frac{1}{2}$ fr voor ei (in België 4 voor 1 fr). Weer een zieke van den honger, zonder dokter en heel slechte aalmoezenier ... zonder

drinkwater.

Zondag 2 juni : geen Mis – 1 keer gewasschen op schip. Om 7.30 u. Duitse grens over Rijn, ontschepen. 3 dagen + nachten bijna zonder eten en verschillende zieken onder heete zon.

We krijgen nu brood en drinken, Emerich³⁸ (sic) maar voor ons 5500 man door watervoorraad en in wagons geladen. 7.50 u. vertrek 50 man per wagon. Kamp.

3 juni : 12 u. uitgestapt niet ver – 3500 Hollanders. Rond 7 u. uitdeling soep ...

4 juni : 5,30 u. opstaan – $\frac{1}{5}$ brood en kool overgebleven – oefeningen – middag water en

patatten $\frac{1}{3}$ brood, met Hollanders wat gepraat, (zij) mogen naar huis gaan, adressen afgegeven (uitgewisseld) ...

³⁴ Het rangeerstation van Merelbeke werd daarbij beschadigd.

³⁵ Familiearchief Jean Muysers, Brief dd. 20.2.1941 van Bertha Vanierschot.

In de brief vermeldt ze dat de chef van het Muziek van het 41ste (sic) op bezoek was bij haar in omdat hij in ziekenverlof was.

³⁶ Hansweert is een dorp in de provincie Zeeland aan de Westerschelde.

³⁷ Wemeldinge is een dorp in de provincie Zeeland aan de Oosterschelde, bij de noordelijke monding van het Kanaal door Zuid-Beveland.

³⁸ Emmerich is een stad aan de Rijn in Nordrhein-Westfalen en ligt op de grens tussen Nederland en Duitsland.

5 juni : 's morgens turnen – middag soep en een uur daarna weer honger ...

6 juni : begonnen met patatten schillen; iedere dag hetzelfde van 's avonds patatten met schil en 's middags stokvissoep. Hollanders nog niet weg.

9 juni : de Hollanders vertrekken, waren wij het maar. De aalmoezenier had gevraagd voor Mis, maar werd uitgelachen. 's Avonds pap met havermeel.

12 juni : kapot (overjas) afgegeven, nog ondervest voor geld aan keuken
Allen klagen van de Duitsers ...

13 en 14 juni : ... Walen mogen niet afgaan, veel bekenden (aan)getroffen.

16 juni : zondag ... 's avonds zingen Vlamingen in het kamp.
Binnen 3 dagen moeten 20.000 Vlamingen weg.

19 juni : 2000 man, Franschen en Engelschen.

21 juni : Nu ook spraak van te gaan werken. Word verteld : Frankrijk overgegeven³⁹, maar gelooven niet meer. Hebben kaart naar huis geschreven.

24 juni : veel Vlamingen weg en 's namiddags concert door 2 chasseurs⁴⁰.

28 juni : juist 1 maand gevangen, hoop van vertrek.

29 juni : ben verkoud ... niet erg ... zal snel overgaan.

30 juni : zondag, niets gehad als water in plaats van patatten en rapen ...

1 juli : ...nog maar met 4 man : Eugène (Schols), Jean Janssen, Ber (Langers) en Leon (?).

2 juli : dinsdag om half vijf op, direkt vertrek in wagons, kunnen op gemak zitten.
1/3 brood en 10 cm worst, lang zo goed niet meer geëten ... men zegt werken tot na oorlog, weten de waarheid nooit ... Passeeren verschillende stations...Daarna vertrekken, werken bij boer, na een tramritje komen we in Kalefeld aan met 150 man, worden verdeeld en wij gaan naar Echte⁴¹ alwaar we eten krijgen van de boeren waar we moeten gaan werken.

³⁹ Frankrijk capituleerde op 22 juni 1944. De wapenstilstand werd ondertekend in een treinwagon te Compiègne.

⁴⁰ *Chasseurs à pied* (Jagers te voet) was een Belgisch infanterieregiment.

⁴¹ Echte is een dorp in de gemeente Kalefeld, *Landkreis Northeim* in de deelstaat *Niedersachsen*, op een afstand van ongeveer 500 km van Genk.

De brieven van soldaat Jules Aerts uit Genk

In mei 2019 hadden wij een gesprek met Frans Aerts (nu 82 j.) uit Boxberg over zijn vaders soldatentijd gedurende de 18-daagse veldtocht, zich baserend op de nagelaten brieven, foto's, maar ook het dagboekje van zijn vader Jules Aerts⁴².

Dit dagboekje van Jules Aerts behelst het jaar 1940 en werd na het overlijden door zijn jongere zoon Luc Aerts gevonden in zijn vaders duivenhok⁴³

Het is een manuscript, deels met een gewone potlood en deels met een anilinepotlood⁴⁴ geschreven in telegramstijl, dat gegevens bevat over de diensttijd bij het Belgisch landleger en zijn krijgsgevangenschap in nazi-Duitsland.

Aan de hand van de chronologie uit het dagboekje, reconstrueerden wij een tijdslijn van de veldtocht van Jules Aerts, tot aan zijn vrijlating op 22 april 1941⁴⁵.

Maar ook hier blijkt dat de man niet betrokken was bij de scheepsramp van de *Rhenus 127* en er destijds zelfs niet van op de hoogte gebracht was.

Jules Aerts was op 20 september 1939 gemobiliseerd in het kamp van Beverlo, waarop hij een maand later in de polygoon te Brasschaat werd ingekwartierd bij het 37ste *Linierement eerste compagnie BPS 35*. Op 7 april 1940 verhuisde hij met zijn eenheid naar Oostduinkerke-Bad, waar hij met de 4de *Compagnie* wacht liep aan de Belgische kust. Een week later werd hij in Oostende ingekwartierd.

'Op donderdag 9 mei 1940 mocht Jules op verlof komen naar huis in Genk, maar 's anderendaags was het oorlog. Luchtaanvallen boven Genk, Lanaken en Tongeren waren het bewijs van een Duitse invasie. De volgende dag vervoegde Jules zijn eenheid in Oostende⁴⁶. Op 21 mei 1940 middernacht vertrokken ze naar Ertvelde⁴⁷, waar ze in eerste lijn kwamen te liggen aan het kanaal Gent-Terneuzen. Twee dagen later, in de avond van 23 mei 1940 moesten ze terugtrekken en in de volgende dagen deden ze Ursel⁴⁸, Beernem en Oedelem⁴⁹ aan.

Op dinsdag 28 mei 1940 gaf het Belgisch leger zich over en overnachtte Jules met zijn

⁴² Familiearchief Aerts, doodsbrief Jules Aerts (°Meerhout, 17.12.1911 +Genk, 18.4.1980).

⁴³ MARUT, A., Het verdriet van Genk, Heidebloemke nr. 2/2019.

Jules Aerts was lid van de *Duivenliefhebbersmaatschappij Eendracht* in Genk.

⁴⁴ Het geschrift met anilinepotloden zorgde ervoor dat de purperen tekst onuitwisbaar werd op papier;

⁴⁵ Familiearchief Aerts. *Entlassungsschein* dd. 22.4.1941, ondertekend door *Oberleutnant Rheinschmitt* van *Stalag XIA in Fallingbostal* (D).

⁴⁶ Oostende is een kust- en havenstad aan de Noordzee.

⁴⁷ Ertvelde is nu een deelgemeente van Evergem en ligt aan de Gentse kanaalzone in Oost-Vlaanderen bij het kanaal Gent-Terneuzen.

⁴⁸ Ursel is een deelgemeente van Aalter in Oost-Vlaanderen.

⁴⁹ Oedelem is een deelgemeente van Beernem in West-Vlaanderen, gelegen in de groene rand van Brugge.

compagnie in Gent.

De volgende morgen werd Jules zijn compagnie aangehouden door Duitse troepen en naar de kazerne van Gent gevoerd. In de namiddag werden ze naar Lokeren overgebracht, waar ze in een weefselfabriek de nacht doorbrachten. De volgende dagen zouden ze op boten vervoerd worden door Holland, langs een kanaal tot aan de Oosterschelde. Vervolgens vier dagen op rij naken varen op de Rijn tot ze op dinsdagmorgen 4 juni ontscheepten in Rees⁵⁰.

Van daaruit ging het verder per trein tot een half uur gaan voor het gevangenenkamp Siegenheim (bij Siegen).

Daar ontmoette Jules de volgende dag Maurice Vanderhenst uit Genk⁵¹ en een bekende uit Zwartberg. De daaropvolgende dag vertrok de trein weer in de richting van Göttingen⁵² naar Magdeburg, waar ze op zaterdagavond 8 juni 1940 aankwamen in het krijgsgevangenenkamp Altengrabow⁵³.

Onderweg hadden ze dagelijks voedsel en drank ontvangen, niet overvloedig, maar genoeg om geen honger te lijden. Jules kreeg het nummer 71 356 van Belgische krijgsgevangene'.

© Alex A. F. Marut

Genk, 25 december 2020

alex.marut@telenet.be

⁵⁰ Rees ligt in de *Kreis Kleve* aan de Neder Rijn (D).

⁵¹ Bidprentjes Heemkring Heidebloemke Genk.

Maurice Vanderhenst (°Genk, 1.6.1919 +Genk, 14.10.1996) uit de Molenstraat in Genk.

⁵² Göttingen is een universiteitsstad in de deelstaat Niedersachsen.

⁵³ Het krijgsgevangenenkamp Dörnitz-Altengrabow was *Stalag XI*, gelegen in de deelstaat Sachsen-Anhalt op 50 km van de stad Magdeburg (D). In WO I deed het kamp ook al dienst als krijgsgevangenenkamp.